

Frankowska, Małgorzata

Historia nauki i techniki na VII Międzynarodowym Kongresie Nauk Antropologicznych i Etnograficznych

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 10/1-2, 240-241

1965

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

chosłowackiej Akademii Nauk przy współudziale Wyższego Instytutu Hutnictwa Żelaza.

W doświadczeniach wzięli m. in. udział: z Instytutu Archeologicznego — dr R. Pleiner jako kierownik doświadczeń, dr I. Pelikan, C. Šedivý i A. Kleib; z Instytutu Hutnictwa — inż. M. Hayer, inż. I. Fischer i O. Pospíšil; ze strony polskiej — doc. M. Radwan, dr K. Bielenin i mgr inż. E. Nosek.

Przeprowadzono trzy wytopy w piecu czeskim typu Želechovice i jeden w piecu niemieckim typu Scharmbeck. Dla pieców želechowickich przygotowano szwedzki bogaty hematyt o składzie zbliżonym do składu rudy, ongiś w takich piecach przetapianej. Dla pieca typu Scharmbeck przygotowano szwedzką rudę wysokofosforową z Kiruny, trudno topliwą i trudno redukcyjną.

Przy doświadczeniach dysponowano kompletem aparatów pomiarowych; były to: chromatograf samopiszący do pomiarów analizy gazów, termoelementy Pt.Rh—Pt do pomiarów temperatury, zwykły gazomierz wycechowany do pomiarów dmuchu. Dmuchu dostarczał oryginalny miech z 1792 r., wypożyczony z muzeum.

Całość prac była filmowana, fotografowana i nagrywana przez ekipy czeskiej telewizji i czeskiego radia, nie obeszło się bez reportażu prasowego. Należy wymienić również odwiedziny przedstawicieli różnych organów Akademii Nauk.

Bieg doświadczeń był na gorąco bardzo dokładnie protokołowany. Ich wyniki zatem zostaną opracowane na podstawie niezwykle bogatego materiału. Już dziś można powiedzieć, że eksperymenty przyniosły dalsze potwierdzenie wysokich umiejętności starożytnych wytapiaczy, którzy potrafili osiągnąć doskonałe rezultaty w procesie — jak tego doświadczyliśmy — bardzo skomplikowanym, w którym krzyżowały się zjawiska redukcji i utleniania przy jednoczesnym przebiegu nawęglania i odwęglania, a więc nietrudno było o spalenie zredukowanej łupki.

Mieczysław Radwan

ZSRR

HISTORIA NAUKI I TECHNIKI NA VII MIĘDZYNARODOWYM KONGRESIE NAUK ANTROPOLOGICZNYCH I ETNOGRAFICZNYCH

Dawno minęły czasy, kiedy antropologia i, zwłaszcza, etnografia były dyscyplinami czysto akademickimi o charakterze pomocniczym w stosunku do innych nauk. Nie ulega wątpliwości, że obecnie nauka o człowieku znajduje się w stadium dynamicznego rozwoju: a więc zarówno antropologia — nauka o kształtowaniu się pewnych charakterystycznych cech fizycznych człowieka, jak etnografia — badająca stan i przeobrażenia w czasie i przestrzeni kultury, obyczajów, stosunków międzyludzkich, tradycji różnych narodów na różnym szczeblu rozwoju. Wymienione dyscypliny zajmują coraz bardziej uprzywilejowaną pozycję wśród innych. Świadczył o tym dobitnie choćby Kongres antropologów i etnografów w Moskwie w dniach 3—10 sierpnia 1964 r.

W przemówieniu powitalnym na otwarciu Kongresu prezes Międzynarodowej Unii Nauk Antropologicznych i Etnograficznych, prof. Henri Vallois, stwierdził, że nawet cyfry świadczą o coraz istotniejszej roli, którą odgrywają w świecie naukowym etnografia i antropologia. Na VI Kongresie w Paryżu było 800 uczestników, wysłuchano blisko 400 referatów; wydawało się, że to już granica możliwości w aktualnym stanie tych dyscyplin. W Moskwie zebrało się jednak około 2000 uczonych, reprezentujących 60 krajów, którzy wysłuchali przeszło 800 refe-

ratów, ogłoszonych w 27 sekcjach roboczych. Do tego trzeba jeszcze dodać wiele interesujących komunikatów, przedstawionych w dyskusji na 17 sympozjach specjalistycznych, dotyczących wybranych zagadnień etnografii i antropologii, takich jak np. *Problemy etnogenezy narodów starożytnych i współczesnych* lub *Problem granicy między zwierzęciem a człowiekiem*.

Antropologowie obradowali na Kongresie w 5 sekcjach, pozostałe 22 sekcje poświęcone były etnografii. Wachlarz zagadnień etnograficznych był szeroki — od etnografii archeologicznej (paleoetnografia) przez etnobotanikę, etnolingwistykę, folklor, sztukę ludową, wierzenia religijne do etnografii stosowanej i muzeoznawstwa. Osobną grupę stanowiły sekcje, zajmujące się etnografią poszczególnych regionów świata — Azji, Ameryki, Australii i Oceanii, Afryki i Europy. Warto wspomnieć, że w obradach Kongresu, głównie w sekcji Australii i Oceanii, uczestniczył słynny norweski uczyony i podróżnik, znany z wyprawy „Kon-Tiki”, Thor Heyerdahl; swymi teoriami, niekiedy zresztą niedostatecznie przekonywająco udowodnionymi, wzbudził on bardzo żywe dyskusje.

Dla historyka nauki najciekawsza spośród sekcji etnograficznych była sekcja teorii i metodologii, dała ona bowiem przegląd metod naukowych, stosowanych przez etnografów w różnych krajach. W ciągu 4 dni zostało ogłoszone 35 referatów, z tego 14 przez uczonych ze Stanów Zjednoczonych, 9 — ze Związku Radzieckiego. Przewagę stanowiły jednak referaty o charakterze specjalistycznym, w których zagadnienia metodologiczne uzewnętrzniały się jedynie w czysto formalnych ramach tematu: mówiło się, że treść referatu jest ilustracją metody badawczej autora. Nie zawsze nawet słusznie umieszczano tego typu referaty w sekcji metodologicznej; nie mając charakteru ogólnoteoretycznego, wzbudziłyby one żywy oddźwięk i pożyteczną dyskusję raczej w sekcjach specjalistycznych.

Przeciwny biegun tworzyła grupa referatów ogólnych. Trzeba tu odnotować referat prof. A. A. Zworykina (Moskwa) na temat ogólnego pojęcia kultury oraz miejsca kultury materialnej w zakresie tego pojęcia. Referat interesujący, choć bardzo kontrowersyjny — czego dowodem była ożywiona dyskusja — objął chyba za dużo treści i zagadnień. Wydaje się, że autor, chcąc uściślić i szczegółowo sprezytować pojęcie kultury, rozbudował je zbyt szeroko i ogarnął nim wszystkie właściwe domeny działalności człowieka.

Na Kongresie padło sporo ciekawych wypowiedzi o wpływie postępu technicznego na rozwój społeczny, przy czym uwidoczniła się pewna rozbieżność opinii na ten temat między przedstawicielami nauki radzieckiej i nauki zachodniej. Na uwagę jednak zasługuje fakt, że na Zachodzie rośnie wyraźnie zainteresowanie postulatami nauki marksistowskiej. Kilka referatów, wśród nich prof. E. Ishidy z Japonii, przedstawiło — może nie zawsze słusznie ujęte — objawy korelacji etnografii amerykańskiej z materializmem historycznym.

Ostatnią wreszcie grupę stanowiły referaty, zajmujące się zagadnieniami konkretnych metod pracy badawczej i terenowej etnografów. Trzeba podkreślić dążność uczonych do maksymalnego wykorzystania osiągnięć nowoczesnej techniki. Zajmujący był zwłaszcza referat R. Textora (Stany Zjednoczone) o zastosowaniu maszyn cyfrowych do sporządzania atlasów etnograficznych.

Małgorzata Frankowska

KONFERENCJA NA TEMAT PODSTAWOWYCH PROBLEMÓW HISTORII BIOLOGII

W dniach 27—29 stycznia 1964 r. w Moskwie Instytut Historii Przyrodznawstwa i Techniki AN ZSRR zorganizował konferencję na temat podstawowych problemów historii biologii. Konferencja wywołała żywe zainteresowanie w szero-